מוקצה: כלי שמלאכתו להיתר, מוקצה מחמת חסרון כיס ומוקצה מחמת גופו

גמ׳ שבת קכג:

מה לי לצורך גופו מה לי לצורך מקומו אלא אמר רבא [י]התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו וחזרו והתירו מחמה לצל וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין מחמה לצל לא ועדיין

גמ׳ שבת קכג:-קכד.

בשבת ומביאים העריסות אמר ר׳ אלעזר קנין ומקלות גלוסטרא ומדוכה כולן קודם התרת כלים נשנו קנין דתנן [ס] [ז]לא סידור הקנין ולא נטילתן דוחה את השבת מקלות דתנן [ט] [ח]מקלות דקין חלקין היו שם ומניחו על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט (אמר) רבי אלעזר[י] ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו ויד חבירו על כתיפו ותולה ומפשיט גלוסטרא דתנן [א]נגר שיש בראשו גלוסטרא[כ] ר׳ יהושע אומר שומטה מן פתח זה ותולה בחבירו בשבת ר׳ טרפון אומר[ל] הרי הוא ככל הכלים ומיטלטל בחצר מדוכה הא דאמרן אמר רבה ממאי דילמא לעולם אימא לך לאחר התרת כלים נשנו קנים טעמא מאי משום איעפושי בהאי פורתא לא מיעפש מקלות אפשר כר׳ אלעזר

שולחן ערוך סי׳ שח ס״ד ט״ז, ומג״א

לנל. ועיין בשבת דף קכ״ד ע״ב: ט שמלאכתו להיתר וכו׳. והוא הדין כשמלאכתו לאיסור ולהיתר (שלטי גבורים פרק י״ז שבת

ד [י] [יח] **כלי ט שמלאכתו** (ח) **להיתר** [א] **מותר לטלטלו אפילו אינו אלא לצורך הכלי שלא ישבר או יגנב** [כ] **(ב)** [יט] [ג]**אבל שלא לצורך כלל** (ח*) **אסור לטלטלו** [ג] [י] [כ] [ב] **וכתבי** (ט) **הקדש ואוכלים מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך** (י) **כלל:** הגה **(ג)** (יא) [כא] [ט] ותפילין אין לטלטלם כי אם

עיין מה שכתבתי סימן ש״ז סעיף י״ד [סוף ס״ק כ]:

(ב) אבל שלא לצורך כלל כו׳. נ״ע לפי זה היאך נושאים סכינים בנדן שלהם תלויה בחגורה בשבת והולכין עמהם לבית הכנסת שאין שם צורך בהם. ☞ ואין לומר דהוה שלא כדרך הוצאה, דהא בסעיף א׳ אוסר בסכין של סופרים אפילו תחובים בנדן עם שאר סכינים, והכי נמי כאן שלא לצורך. ונראה לי דלא אסרו בזה אלא שלא לצורך כל היום, אבל אם ישתמש בו היום והוא נושא אצלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו שרי. ועיין מה שכתבתי סימן תקי״ח [ס״ק ג]:

חידושי הר״ן שבת קכג:

וחזרו והתירו מחמה לצל. מדלא קאמר וחזרו והתירו לגמרי, משמע דשלא לצורך כלל אסור[38] שכיון שמתחלה (לא) נאסרו כולן בכל ענין חוץ משלשה כלים הללו[39] אין לנו אלא מה שהתירו חכמים בהן, וכל המתיר יותר מהם עליו הראיה. והכי נמי משמע דאמר רבא לקמן קנים טעמא מאי משום איעפושי בהאי פורתא לא מיעפש, והא קנים מלאכתן להיתר ולרבא ס״ל דכלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל מותר ואפי׳ הכי קאמר דכיון שאין צורך בטלטולי הקנים כלל אפילו לאחר התרת כלים אסור לטלטלן. וזו ראיה

רשב״א שבת קכד.:

[קכד, א] **אמר רבא ממאי דלמא לעולם אימא לך לאחר התרת כלים כו׳ בהאי פורתא לא מיעפש.** כלו׳ והלכך לאו צורך גופו מיקרי אלא הו״ל כמחמה לצל[53]. וא״ת א״כ לישתרי דהא כלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל שרי כדרב׳. וי״ל דהכא רבה גרסי׳, דהוא רבה בר נחמני דאס׳ אפילו כלי שמלאכתו להית׳ במחמה לצל[54].

משנה ברורה סי׳ שח

של כמה בני אדם [עירובין ק״ב]: **ג (י) שמלאכתו לאיסור.** כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת (יא) ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג״כ בכלל זה: **(יא) נשתמש.** פי׳ שהיה

ביאור הלכה סי׳ שח סעי׳ ג

רק בכלל כלי שמלאכתו לאיסור וצ״ע בטעם הדבר. ודע דכתב הפמ״ג והעתקתיו במ״ב[ד] דכלי שרוב מלאכתו לאיסור הוא ג״כ בכלל כלי שמלאכתו לאיסור והביא ראיה מרשב״א לענין קדירה עי״ש ולענ״ד היה נראה דזה דוקא אם עיקרה הוא רק למלאכת איסור ורק לפעמים משתמש בה להיתר ולענין זה יש ראיה מקדירה דמשמע מרשב״א דהיא כלי שמלאכתו לאיסור דעיקרה נעשה לתבשיל אבל אם דרך הכלי להשתמש בה לשניהם ורק שלאיסור משתמשין בה יותר מנלן דמקלה דעתיה מניה דהלא עשויה למלאכת היתר

שולחן ערוך סי׳ שח

א [א] [א] **כל הכלים** (א) **נטלים בשבת** [ב] **חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס** [ג] **כגון** [ב] **סכין של שחיטה** [ג] [ד] **או** [א] **של מילה ואיזמל של ספרים וסכין של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים** [ג*] **כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר** [א] **אסור לטלטלו בשבת** [ד] [ה] **ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו:** הגה [ו] (א) ואפילו תחובים בנדן עם שאר סכינים **א** אסור (א) לטלטלו: [ד*] [ז] **והוא הדין לקורנס של בשמים ב שמקפידים עליו** [ד**] **שלא יתלכלך:** הגה [ח] [ו] והוא הדין כלים המיוחדים לסחורה **ג** (ב) ומקפיד עליהם:

מגן אברהם

שכתוב סעיף ג׳: **ג ומקפיד עליהם.** אבל אם אינו מקפיד עליו שרי, עיין סימן ש״י סעיף ב׳ (ב״י עמוד רמא ד״ה כתב). ועיין סימן רנ״ט [סעיף א] דבכל דבר שדמיו יקרים אסור, ובדבר שאין דמיו

אגרות משה או״ח ח״ה סי׳ כא

יג. דבר התלוי על הקיר לנוי דרך קבע, אם הווי מוקצה

והנה שעון או תמונות שקבע להם מקום בקיר, אינם מוקצה בשביל זה, דתלייתן שם הוא לנוי.

חזון אי״ש סי׳ מג סקי״ז

ומיהו בקביעות מקום גמור כה״ג נמי אסור וכמש״כ לעיל סי׳ מ״ה ס״ק ע״ז, לענין נר בשבת, וכ״כ אחרונים ז״ל דאסור לטלטל מורה שעות שעל הכותל, עי׳ שע״ת סי׳ ש״ח סק״ה, ואין נו מקיל נכון

מגן אברהם סי שח ס״ק יט

יש ללמוד דהוא הדין כלים המוקצים שנשברו בשבת, אע״ג (כט) דעכשיו אין מוקצים, אסורים, עיין סעיף א׳ וסימן ש״י סעיף ג׳:

הגהות רעק״א

ט) (מג״א ס״ק יט) **ומזה יש ללמוד.** לענ״ד אין ראיה, דהכא דלת עומד עדיין להחזיר לבית לתשמישו הראשון, ואין שם כלי עליו, ועיין במג״א בסמוך ס״ק ל״ת. אבל בכלי שמוקצה מחמת חסרון כיס שנשבר בשבת, דעתה עומד למלאכה אחרת, לא הוי מוקצה אלא לרבי יהודה מטעם מגו דאתקצי בין השמשות, אבל לרבי שמעון שרי, כמבואר בריש ביצה. וזהו דינא דלקמן ריש סימן תק״ח:

הגהות רעק״א

שח א) (שו״ע סעיף א) **אסור לטלטלו.** אם בשבת רצונו שלא להחזיק עוד הסכין למילה, אלא להחזיקו כשאר סכינים לכל דבר, יש לומר דבזה נסתלק הקצאתו, ומותר למה דקיימא לן בשבת כרבי שמעון [שבת קנז, א] דלא אמרינן מגו דאתקצאי. י״ל דבאמירה לא נתבטל יחודו אלא אם כן ע״י מעשה. וכל זה צ״ע לדינא:

שולחן ערוך הרב סי׳ שח

ח וכל זה בדבר שיש תורת כלי עליו אבל כל דבר שאין תורת כלי עליו ואינו מאכל אדם ולא מאכל בהמה[סט] כגון אבנים[ע] ומעות[עא] ועצים וקנים וקורות ועפר וחול[עב] וקמח ועיסה[עג] (של ישראל אבל של נכרי יש מתירים[עד] כמו שיתבאר בסי׳ ש״י[עה]) והמת[עו] ובעלי חיים[עז] וכל כיוצא בדברים אלו[עח] ואפילו דבר שהוא ראוי להשתמש בו איזה תשמיש המותר בשבת כגון אבנים שראויין לפצוע בהן אגוזים[עט] וצרורות[פ] שראויות לכסות בהן כלים[פא] וכל כיוצא בהם כיון שאין תורת כלי עליהם[פב] אסור לטלטלם אפילו לצורך גופם ומקומם[פג] אלא על פי הדרכים שיתבארו[פד] וזהו הנקרא מוקצה מחמת גופו[פה]:

גמ׳ שבת קכח. ותוס׳

קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת״ר [י]דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו [כ]בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו (וסתמא

דלא מליח[ו]: **דג** תפל אסור לטלטלו. תימה מדשרי בשר תפל אלמא כר״ש אתיא אם כן דג תפל נמי לישרי כמו בשר תפל וי״ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר׳

רמב״ם הלכות שבת פכ״ו הט״ז

אוכל את האוכל וזורקן לאחריו ואסור לטלטלן. מטלטלין בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. ומטלטלין בשר חי בין תפל בין מליח מפני שראוי לאדם. וכן דג מליח אבל התפל אסור לטלטלו: **יז** [ג]אין מטלטלין שברי

משנה ברורה סי׳ שח ס״ק לא

שהודח כשאוכלו כשהוא חי כמ״ש ביו״ד סימן ס״ז] והנה ממ״א מבואר דדוקא במין הרך כגון יונה ובר אווזא אבל בשר בהמה אינו חזי לכוס ואסור לטלטלו אבל בט״ז פוסק דאפילו בשר בהמה טפל[א] מותר לטלטלו ע״ש וכן הא״ר מסכים לדינא כהט״ז דאפילו בשר בהמה מותר לטלטלו ובביאור הגר״א חולק ג״כ על המ״א משום דאמרינן דכל בשר ראוי לאכול באומצא ע״ש וע״כ אף שראיתי בהרבה אחרונים שהעתיקו דברי המ״א לדינא במקום הדחק יש לסמוך על המקילין: [ג] **לב** (קכו) דג מלוח. בין המין שקורין הערינ״ג ובין כל

מגן אברהם ס״ק נו

דמיירי [יט] **במין** (עד) **דרכיך** [פג] וחזי לכוס. וכן כתב המאור ריש פרק כ״א [שבת נט, ב ד״ה טעמא] וז״ל, דאם לא חזי לאומצא אסור לטלטלו, משום דכל מידי דבר אכילה הוא דלא חזי למיכל עד מוצאי שבת, לכלבים נמי לא קאי, ולא מטלטלין ליה דהא לא חזי מידי, עכ״ל. וכן כתב הרא״ש פרק קמא דחולין [סימן יט] ורבינו ירוחם [נתיב יב] חלק א׳ [עז, ב] ושלטי גבורים [שבת נא, א אות א] (להר״ן) [והר״ן] [פד] [שם ד״ה איתמר] ורמב״ם [שבת כו, טז], וכן כתב יש של שלמה בחולין פרק קמא סימן ל׳. וא״כ בשר [טו] דלא חזי לאכול חי אסור לטלטל, והוא

שולחן ערוך סי׳ שח

לא [ט] [א] **בשר** (לז) **חי אפילו תפל שאינו מלוח כלל מותר לטלטלו** [ס*] **משום (כ) נו** [עח] **דחזי לאומצא** [פ] **וכן אם הוא תפוח** (פירוש [צ] מסריח, רש״י שבת קכח, ב ד״ה בשר תפוח) **מותר לטלטלו** [ז] **משום** [עח*] **דראוי לכלבים:**